

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2016

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 80

Memorandamo ona o na le maqephe a 9.

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

Mohlahlobuwa o lokela ho araba potso E LE NNGWE ya moqoqo. Bolelele ba karabo ya hae e be mantswe a 200 ho isa ho a 250.

1.1 Leshano la tla la nkenya mathateng!

- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa a phete/hlalose dipuo le diketso tsa leshano tse ileng tsa mo kenya tsietsing.
 - A ka boela a hlalosa kamoo a ileng a itshwasolla kateng mathateng ao. **[40]**

1.2 Monate wa ho ithuta puo e nngwe

- **Dikahare:**

Mohlahlobuwa a hlalose/phete kamoo ho leng monate kateng ho ithuta puo e nngwe. A ka hlalosa dintho tse ntjha tseo a ithutileng tsona puong eo/a ka hlalosa phetoho e seng e le teng dikamanong tsa hae le beng ba puo eo. A ka boela a hlalosa se mo thabisang haholo ho ithuteng puo e nngwe. **[40]**

1.3 Ho hlompha motho e mong ke ntho e molemo.

- **Dikahare:**

Mohlahlobuwa a hlalose/phete kamoo ho leng molemo kateng ho hlompha motho e mong j.k. ho iketsetsa setswalle mothong eo le ho batho bohle, ho fuwa tlhomphe le wena, ho fumana thuso bathong nakong eo o leng tsietsing jj. **[40]**

1.4 Bohlokwa ba ho baballa metsi.

- **Dikahare:**

Mohlahlobuwa a hlalose/phete kamoo metsi a leng bohlokwa kateng. A ka bontsha bohlokwa ba ona maphelong a batho, diphoofolo, dinonyana le dibopuweng tsohle. A ka boela a bontsha/supa mehlala ya mathata a bakwang ke tlhokeho ya metsi metseng eo re phelang ho yona. **[40]**

1.5.1- Ditshwantsho

1.5.4

- **Dikahare:**

Dikahare tsa moqoqo di laolwa ke mehopolo ya sehlooho ya boiqapelo ba mohlahlobuwa. **[40]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO ENA: 40

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO- (MATSHWAO A 40)**ELA HLOKO:**

- Sebedisa ruburiki ena ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (Pampiri ya 2, KAROLO YA A).
- Matshwao a 0-40 a abilwe ho ya ka ditlhaloso tse arantsweng ka dikgato tse 5.
- Lekgetheng la pele, tlhaloso ya boiphihlelo e arotswe HABEDI ho hlalisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO [MATSHWAO A 40]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolole dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo.	Boemo bo hodimo	22–24 -nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang; -mehopolo e matla, e phephetsa monahano, mme ke e kgodisang; -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	18 -nehelano e ntle e supang tsebo le bokgoni; -mehopolo ke e ipapisitseng ka botlalo le sehlooho, mme e kgahlisang; -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	12–16 -nehelano ke e kgotsofatsang ditlhoeko; -mehopolo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang; -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	7–11 -nehelano e momahane mona le mane; -mehopolo ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang; -ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi.	0–6 -nehelano e tswile lekoteng ho hang; -mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng; -ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakwa; -ha o a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
		19–21 -mosebetsi o tswileng matsoho leha o haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang; -mehopolo ke e supang boiphihlelo bo hodimo; -o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	17 -mosebetsi o radilweng hantle; -mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang; -o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.			
MATSHWAO A 24	Boemo bo tlase					

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO [MATSHWAO A 40] (e tswela pele)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
<p>PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO</p> <p>Sehalo, rejistara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo; Kgetho ya mantswa Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto.</p> <p>MATSHWAO A 12</p>	<p>10–12</p> <p>-puo e sebedisitswe ka tsela e babatsehang, mme o sebedisitse sehalo se matla, mme se susumetsang; -o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; -o radilwe ka bokgoni bo tsotsehang.</p>	<p>8–9</p> <p>-puo e sebedisitswe ka tsela e supang bokgoni, mme ka kakaretso e a utlwahala, sehalo se matla, mme se loketseng; -ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le mopeleto; -o radilwe hantle.</p>	<p>6–7</p> <p>-puo e sebedisitswe ka tsela e kgotsafatsang leha mona le mane ho na le ho se tsamaellane; -ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha tshebediso ya puo ya bonono e haella; -o radilwe hantle.</p>	<p>4–5</p> <p>-puo e sebedisitsweng ke e haellang haholo; -popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako; -tlotlontswe e haella haholo feela.</p>	<p>0–3</p> <p>-puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang; -tshebediso ya tlotlontswe e haella haholo, mme ke sesosa sa nehelano e sa utlwisisehang.</p>
<p>SEBOPEHO</p> <p>Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang.</p> <p>MATSHWAO A 4</p>	<p>4</p> <p>-kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang; -katoloso ya dintlha ke e ikgethang; -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang.</p>	<p>3</p> <p>-o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo; -dipolelo le diratswana di etsa moelelo, mme di fapafapanngwa ka tshwanelo.</p>	<p>2</p> <p>-dintlha di a utlwahala; -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng.</p>	<p>1</p> <p>-tse ding tsa dintlha di etsa moelelo, mme di a utlwahala; -dipolelo le diratswana di na le diphoso; moqoqo o a utlwisiseha leha o na le diphoso.</p>	<p>0</p> <p>-dintlha tse hlokehang tsa bohlokwa di a haella; -dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng; -moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng.</p>

Makgetha a ho lekanyetsa	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo	24	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso	12	PSH =
Sebopeho	4	Seb =
Matshwao ohle	40	

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

POTSO YA 2

Mohlahlobuwa o lokela ho araba potso E LE NNGWE ya tema ya kgokahano e telele. Bolelele ba karabo ya hae e be ba mantswe a 80 ho isa ho a 100.

2.1 LENGOLO LA SETSWALLE

- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo tsohong le letona, mme e ngolwe ka sebopeho sa boloko;
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso;
- Tlase aterese ho ngolwe mohla oo lengolo le ngolwang ka ona;
- Ho latele tumedisano (e ka bontsha kamano le ya ngollwang, j.k. Ngwaneso/Ausi), ha ho letshwao la puo le sebediswang;
- Mmele o ngolwe ka diratswana: ho be le selelekela, mme ho latele diratswana tse ding tse jereng ditaba;
- Sepheo sa ho ngola se utlwahale (Ho hlalosa le ho pheta monate wa ho kena sekolo le merabe e fapaneng);
- Qetello e be kgutshwane, mme e phethele ditaba ka tsela e utlwahalang, mme e ka hlahiswa ka tselanyana tse ngatanyana, ho itshetlehile feela kamanong ya mongollwa le ya ngolang.
- **Dikahare:**
Mohlahlobuwa o hlalose tsa ausi wa hae monate wa ho kena sekolo le baithuti ba merabe e fapaneng.

[20]

2.2 LENGOLO LA SEMMUSO

- Lengolo lena le na le aterese tse pedi (ya mongodi le ya mongollwa);
- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo ka tsohong le letona, e ngolwe ka sebopeho sa boloko;
- Tlase aterese ya mongodi ho ngolwe mohla oo lengolo le ngolwang ka ona;
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso;
- Aterese ya mongollwa e ngolwe ka tsohong le letshehadi haufi le mola, mme ho qalwe ka maemo a motho eo (jk. Motsamaisi, Molaodi, jj)
- Ho latele sehlooho se totobatsang sepheo sa ho ngola;
- Ebe ho latela mmele o hlahiswang ka diratswana;
- Selelekela se totobatse sepheo sa ho ngola.
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa o ngolla mokgatlo wa ditekesi/khampani ya dibese lengolo ho tletleba ka tekesi/kapa bese e ba fihlang ka morao ho nako sekolong;
 - O lokela ho totobatsa dintlha le mabaka a ho se kgotsofale ha hae.

[20]

2.3 PUO (e ngolwang)

- Puo e lokela ho ba le sehlooho;
- E ngolwe ka sehlooho se lokelang baamohedi ba ditaba, mme ho elwe hloko sepheo;
- Sebopeho:
 - E ngolwe, mme ebe le sehlooho;
 - E be sebopehong se tshwanang le sa moqoqo se nang le:
 - selelekela se hohelang ho qahamisa baamohedi ba ditaba ditsebe, mme se qale ka tumedisong;
 - mmele o bopilweng ka diratswana tse momahaneng;
 - Dipolelo e be tse kgutshwane, mme a nne a tswake ka metlae e lokelang ho natefisa puo le ho hohela baamohedi ba ditaba;
 - A sebedise dibopeho tsa puo le ditlwaelo ka nepahalo.
- **Dikahare:**
Mohlalobuwa o lokela ho totobatsa mabaka a kgodisang, a bileng a susumetsa borakgwebo le bommakgwebo ho tshehetsa dipapadi tsa sekolo sa bona ka ditjhelete.

[20]

2.4 TLALEHO/RAPOROTO

(Mofuta ona wa raporoto ke o ngolwang ka ketsahalo e bonweng ka mahlo).

- Raporoto ena ke tlaleho ya ketsahalo e bonweng ka mahlo;
- E lokela ho ba kgutshwane, mme e fupare dintlha tse latelang:
 - e be le sehlooho;
 - e hlahise batho kapa motho eo raporoto e lebisitsweng ho yena;
 - ditaba di hlahiswe ka bokgutshwane;
 - mongodi a tobe taba.
- Puo e be ya semmuso (e ngollwa ramotse), mme ho sebediswe dipolelo tse phethahetseng
- **Dikahare:**
 - Mohlalobuwa o lokela ho hlakisa kamoo baahi ba senyang metsi kateng, mme a ka ba a etsa ditshisinyo tsa se ka etsuwang ho thibela tshenyong eo.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

POTSO YA 3

Mohlahlobuwa o lokela ho araba potso E LE NNGWE ya tema ya kgokahano e kgutshwane. Bolelele ba karabo ya hae e be ba mantswe a 60 ho isa ho a 80.

3.1 PHOUsETARA

Phousetara e phatlalatsa molaetsa, mme e boele e memele batho ho se phatlalatswang.

- E ba le sehlooho se totobetseng, se ngotsweng ka ditlhaku tse kgolo;
- Molaetsa kapa ditaba tsa yona, di ngolwa ka mongolo o moholo, o hohelang batho;
- Molaetsa wa yona o fupara dintlha tse kang:
 - Sebaka seo ho tla tshwarelwa konsarete
 - Mohla/Letsatsi la konsarete
 - Nako
 - Tjhelete ya ho kena ha e ba ho tla lefuwa
- **Dikahare:**
 - Mohlahlobuwa o lokela ho totobatsa hore o memela baahi konsareteng ya mmimo wa Hip-Hop. A bolele sehlopha kapa dihlopha tse tla bina konsareteng eo.

[20]

3.2 POSEKARETE

Hangata posekarete ke tema ya setswalle e kgutshwane.

- Tema ena e lokela ho ngolwa ka sebopeho sa karete (mohlahlobuwa a ka tshwantshisa sebopeho sena ka pensele bukeng);
- Letsatsi le sebaka tsa mongodi di lokela ho totobatswa (la mohla le ngolwe ka botlalo - letsatsi, kgwedi le selemo);
Kaha ha e na sebaka se sekaalo (sa ho ngolla) aterese ya ya ngollwang e ka ngollwa ka lehlakoreng le leng ho ya ka mefuta ya yona;
- Puo (ya ya ngolang) e ka ngolwa ka tsela e batlang e na le dikgeo, e sa hokahane hantle (ho sebediswa dipolelo le dipolelwana nna tse ding) ka lebaka la bosiyi ba sebaka. Leha ho le jwalo molaetsa o utlwahale;
- Sehlo se laolwa ke dikamano (dipakeng tsa mongodi le ya ngollwang) leha ho ka kenyeletswa dintlha tsa bohlokwa tse hohelang.
- **Dikahare:**
Mohlahlobuwa a fane ka lebitso la sebaka seo a neng a etetse ho sona, a be a hlalositse/phetele motswalle wa hae ka tseo a di boneng, tse mo kgahlileng le tse sa mo kgahlang.

[20]

3.3 DITSHUPISO

- Ena ke tema e kgutshwane, e ka hlahiswang ka sebopeho sa seratswana feela;
 - Puo e sebediswang e ka ngolwa e le ho sekaotaelo ka dipolelo tse kgutshwane (di se be telele kगतong ena ya puo);
 - Mohlahlobuwa a sebedise puo e hlakileng, e otlohileng, mme e utlwisisehang habobebe;
 - Tshupisong ya hae a lekanyetse ka tsela ya ho bolela mohlomong bolelele (ka dimitara kapa dikilomitara) bo itseng le ho bolela dibaka tse totobetseng tse jwalo ka meaho ya dikereke, matamo, diroboto jj.
 - Sehalo se tsamaellane le mofuta ona wa tema le sepheo.
- **Dikahare**
- Mohlahlobuwa o tla lokodisa kamoo moholwane wa hae a lokelang ho tsamaya kateng ho tloha sebakeng se itseng ho tla fihla sekolong sa bona.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
<p>DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO</p> <p>-Nehelano ya sehlooho le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo.</p> <p>MATSHWAO A 12</p>	<p>10–12</p> <p>-nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang; -mehopolo e matla e butswitseng; -tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong; -mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme di hlalositse sehlooho; -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.</p>	<p>8–9</p> <p>-nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong; -mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme di hlalositse sehlooho; -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.</p>	<p>6–7</p> <p>-nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala sehloohong-ho na le ho kgera ho itseng; -mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng; -ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho; -ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso.</p>	<p>4–5</p> <p>-nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; -mosebetsi o na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa o a kgera; -ha se ka mehla mehopolole dikahare di momahaneng, sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse itseng feela; -sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo.</p>	<p>0–3</p> <p>-nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; -mehopolo le dikahare ha di na momahano; -ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho; -ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho.</p>
<p>PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO</p> <p>-Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto</p> <p>MATSHWAO A 8</p>	<p>7–8</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -tshebediso ya puo e nepahetseng ebile e bopehile hantle; -mosebetsi ha o na diphoso.</p>	<p>5–6</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -ka kakaretso tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; -tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; -mosebetsi boholo ha o na diphoso.</p>	<p>4</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; -tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; -diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.</p>	<p>3</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle; -tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata; -tshebediso e seng kae ya tlotlontswe; -moelelo o nyotobetse.</p>	<p>0–2</p> <p>-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -mosebetsi o tletse diphoso o dubakane; -tlotlontswe ha e dumellane le maemo; -moelelo o nyotobetse haholo.</p>
MATSHWAO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	12	DMS =
Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8	PSH =
Matshwao ohle	20	

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello